

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 154/2025-10

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ]

[REDAKOVANÉ], proti uzneseniu Okresného súdu Trnava sp. zn. 3T/28/2020 z 18. decembra 2024 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 17. februára 2025 domáha vyslovenia porušenia práv zaručených čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením okresného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Navrhuje, aby ústavný súd napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Súčasne žiada o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

II.

Skutkové východiská

2. Uznesením okresného súdu sp. zn. 3T/28/2020 zo 7. augusta 2024 bola sťažovateľovi podľa § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku uložená povinnosť nahradiť štátu odmenu a hotové výdavky uhradené zo strany štátu obhajcom sťažovateľa ustanoveným v danom konaní. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorá bola napadnutým uznesením podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietnutá.

III.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti dôvodí, že uznesenie zo 7. augusta 2024 vydal vyšší súdny úradník, preto o sťažnosti uplatnenej proti tomuto uzneseniu nemal rozhodnúť sudca okresného súdu, ale nadriadený súd (v danom prípade Krajský súd v Trnave). Napadnuté uznesenie tak vydal okresný súd ako nepríslušný orgán. V tejto súvislosti je potrebné vychádzať zo záverov uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Tdo/62/2013 z 20. novembra 2013.

4. Pri priznaní bezplatnej právnej pomoci je potrebné posúdiť splnenie dvoch podmienok, a to (i) či obvinený nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu a (ii) či ustanovenie obhajcu vyžadujú záujmy spravodlivosti. Sťažovateľovi bol uložený nepodmienečný trest odňatia slobody, čím sa naplnil záujem spravodlivosti. Pokiaľ ide o druhú podmienku, sťažovateľ v čase rozhodovania o priznaní bezplatnej právnej pomoci nemal prostriedky, ktorými by zaplatil obhajcu. Okresný súd neuznal splnenie tejto podmienky preto, lebo sťažovateľ bol v minulosti už odsúdený, bol mu uložený vysoký trest, vo výkone trestu pracuje a je v produktívnom veku. Takéto závery sú ústavne nekonformné. Sťažovateľ potrebné finančné prostriedky nemá a nemusí ich mať ani v budúcnosti.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Ústavnú sťažnosť sťažovateľa ústavný súd predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na odmietnutie ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

6. Podstatou ústavnej sťažnosti sú dve relatívne samostatné argumentačné línie. Sťažovateľ najskôr namieta, že napadnuté uznesenie vydal nepríslušný súd. V druhej časti sťažovateľ poukazuje na nesprávne posúdenie podmienok bezplatnej obhajoby zo strany okresného súdu. Okresný súd podľa názoru sťažovateľa pri rozhodovaní v tejto veci nesprávne vyhodnotil skutkové okolnosti jeho prípadu a nepriznal mu právo na bezplatnú obhajobu, hoci je nemajetný.

IV.1. K námietke porušenia práv sťažovateľa napadnutým uznesením:

7. Argumentáciu sťažovateľa, v ktorej namieta, že o jeho sťažnosti podanej proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka okresného súdu, konkrétne proti uzneseniu zo 7. augusta 2024, nerozhodoval súd nadriadený, ale okresný súd, hodnotí ústavný súd ako neopodstatnenú. Takýto postup okresného súdu je aprobovaný zákonnou úpravou, a to § 190 ods. 2 písm. c) Trestného poriadku. Na tomto mieste je potrebné poukázať aj na judikatúru ústavného súdu, v zmysle ktorej takáto právna úprava zjavne nezasahuje do práva na nezávislé rozhodnutie, pretože účastník konania má zaručenú možnosť podať proti rozhodnutiu vydanému vyšším súdnym úradníkom sťažnosť ako účinný prostriedok nápravy, o ktorom rozhoduje vždy sudca (m. m. napr. II. ÚS 157/2023, PL. ÚS 10/2019).

8. V tejto súvislosti treba ešte uviesť, že uznesenie najvyššieho súdu, na ktoré sťažovateľ poukazuje, nie je súčasťou ustálenej judikatúry najvyššieho súdu. Ústavný súd opakovane pripomína, že sťažnosťou bolo napadnuté uznesenie vyššej súdnej úradníčky, ktorá rozhodovala na základe poverenia predsedu senátu. Preto o sťažnosti, ktorej sa nevyhovelo, bol oprávnený rozhodovať podľa § 190 ods. 2 písm. c) Trestného poriadku predseda senátu, ktorý mal postavenie nadriadeného orgánu.

9. Ak ide o dôvodovú líniu smerujúcu k nesprávnemu posúdeniu podmienok pre poskytnutie bezplatnej obhajoby, východiskovo je potrebné poznamenať, že rozhodovacia prax ústavného súdu vychádza z predpokladu, že odôvodnenia na seba procesne nadväzujúcich aktov aplikácie práva orgánov verejnej moci (v danom prípade okresného súdu, pozn.) nemožno posudzovať izolovane, pretože konania, z ktorých predmetné akty vzišli, tvoria z hľadiska predmetu jeden celok. Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania aktov, ktoré boli vydané v priebehu aplikačného procesu (m. m. napr. III. ÚS 397/2023). Vzhľadom na uvedené a obsahovú spätosť uznesenia zo 7. augusta 2024 a napadnutého uznesenia pristúpil ústavný súd k ich zhodnoteniu v celistvosti.

10. Okresný súd v uznesení zo 7. augusta 2024 v podstatnom uviedol, že sťažovateľ nie je vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie. Posledná evidencia trvala od 6. mája 2017 do 6. novembra 2017 a sťažovateľ bol z nej vyradený z dôvodov na jeho strane, teda pre nedostatok spolupráce. Sťažovateľ nevlastní nehnuteľný majetok, nepoberá sociálne dávky, nie je dôchodca, nemá vyživovaciu povinnosť a je riadne pracovne zaradený v ústave na výkon trestu odňatia slobody. Sťažovateľ je niekoľkonásobný recidivista a trest odňatia slobody, ktorý aktuálne vykonáva, mu bol uložený vo výmere 13 rokov. Okresný súd ďalej uviedol, že pri posudzovaní nároku na bezplatnú obhajobu treba situáciu posudzovať komplexne a poukázal v podstate na to, že sťažovateľ sa do svojho terajšieho postavenia dostal vlastnou vinou, pričom vôbec nešlo o ojedinelý exces. Z uznesenia zo 7. augusta 2024 vyplýva: „*Odsúdený, ktorý opakovane pácha trestnú činnosť, sám negatívne ovplyvňuje svoje sociálne postavenie, zahrňujúce aj majetkové pomery, nemôže zároveň použiť tieto skutočnosti ako argument na oslobodenie od zodpovednosti za následky, medzi ktoré patrí aj povinnosť náhrady trov obhajoby.*“ Do aktuálnej finančnej situácie sa teda sťažovateľ dostal vlastným protiprávnym konaním, je v produktívnom veku, nie je invalidný dôchodca, je pracovne zaradený, pričom je schopný zamestnať sa a pracovať. Sťažovateľ nie je odkázaný na hmotnú pomoc štátu pre nepriaznivú zdravotnú alebo sociálnu situáciu. Stotožnenie sa okresného súdu s týmito závermi vyplýva aj z napadnutého uznesenia posúdeného v dôvodovej celistvosti s uznesením zo 7. augusta 2024.

11. Len na dôvažok ústavný súd v zhode s okresným súdom poukazuje aj na korešpondujúce závery vlastnej praxe (m. m. napr. I. ÚS 131/2016). Povedané inak, je ústavne konformný záver, ak všeobecný súd zisťuje splnenie podmienok na bezplatnú obhajobu alebo obhajobu za zníženu náhradu a dospeje k záveru, že hoci majetkové pomery sťažovateľa v dobe takého rozhodovania nie sú ideálne, pretože aktuálne sa nachádza vo výkone trestu odňatia slobody, tak uloženie povinnosti nahradiť štátu odmenu a hotové výdavky uhradené ustanoveným obhajcom štátom je po reflektovaní ďalších okolností prípadu namieste. Aj v tomto prípade ide o osobu v produktívnom veku (rok narodenia 1975) a práceschopnú. Sťažovateľ je dokonca pracovne zaradený (vo veci sp. zn. I. ÚS 131/2016 sťažovateľ nebol pracovne zaradený, pozn.). Ústavný súd v súvislosti s argumentáciou sťažovateľa poukazuje na to, že plne súhlasí s právnym záverom okresného súdu,

podľa ktorého aj predpokladané dodatočné zlepšenie majetkových pomerov sťažovateľa zakladá štátu oprávnenie, aby prostriedky, ktoré vynaložil na zaplatenie obhajoby sťažovateľa, žiadal späť, na základe ktorého tento súd dospel k záveru o zamietnutí jeho sťažnosti. Právne závery okresného súdu tak nie sú poznačené arbitrárnosťou, sú logické a aj ústavne akceptovateľné.

12. Úvaha o zohľadnení budúcich potenciálnych možností sťažovateľa, ktoré vyplývajú z toho, že nemožno vylúčiť, že bude dosahovať príjem, ktorý mu umožní nahradiť trovy, prípadne aj v splátkach, nie je zjavne mylná. Takýto argument zodpovedá tomu, že proti sťažovateľovi priznaná náhrada je osobitnou súdnou pohľadávkou podľa § 2 písm. a) zákona č. 65/2001 Z. z. o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení neskorších predpisov. Tento zákon oproti iným pohľadávkam stanovuje osobitné spôsoby upustenia od vymáhania, ktorých podstatou je sťažovateľom tvrdená nemajetnosť. Podľa § 4 ods. 4 tohto zákona možno upustiť od vymáhania pohľadávok, pri ktorých je pravdepodobné, že výťažok, ktorý by sa dosiahol, nepostačí ani na krytie nákladov spojených s jej vymáhaním; je zrejmé, že majetok povinného nepostačí ani na čiastočné uspokojenie pohľadávky a najmenej v období troch rokov idúcich za sebou sa bezvýsledne vedie výkon rozhodnutia. Možnosť upustenia od vymáhania súdnej pohľadávky je priestorom na zohľadnenie tvrdenej nemajetnosti a zároveň okolnosťou, ktorá z ústavného pohľadu legitimizuje úvahu okresného súdu o tom, že možno zväžiť aj potencialitu možného príjmu sťažovateľa. Preto možno vylúčiť porušenie práv sťažovateľa uvedených v bode 1 dôvodov tohto uznesenia. Sťažovateľovi bola právna pomoc poskytnutá a otázka jej prípadnej úhrady vymožením bude predmetom ďalších postupov podľa zákona č. 65/2001 Z. z. o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení neskorších predpisov (m. m. III. ÚS 493/2023).

13. O zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným rozhodnutím orgánu štátu (v danom prípade napadnutým uznesením, pozn.) nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu sťažovateľom označeného práva, a to buď pre deficit ústavne relevantnej súvislosti medzi namietaným rozhodnutím a právami, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov (m. m. napr. I. ÚS 286/2023). So zreteľom na závery uvedené v tomto uznesení chýba relevantná súvislosť medzi napadnutým uznesením a dôvodmi ústavnej sťažnosti. Preto ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti dospel k zisteniu, že napadnuté uznesenie nesignalizuje možnosť porušenia sťažovateľom označených práv, z čoho rezultuje, že dôvodnosť ústavnej sťažnosti nie je potrebné preskúmať po jej prijatí na ďalšie konanie. Ústavnú sťažnosť preto ústavný súd odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú (bod 1 výroku tohto uznesenia).

14. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť ako celok odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého uznesenia a na vrátenie veci okresnému súdu na ďalšie konanie.

IV.2. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu:

15. Ústavný súd môže podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ustanoviť fyzickej osobe alebo právnickej osobe právneho zástupcu, ak taká osoba o to požiada, ak to odôvodňujú jej majetkové pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Tieto tri predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musia byť splnené súčasne. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno právneho zástupcu

v konaní pred ústavným súdom ustanoviť (m. m. napr. I. ÚS 333/2020). V prípade ústavnej sťažnosti, pri ktorej je daný dôvod na jej odmietnutie, ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Preto neboli splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom a žiadosti sťažovateľa podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde nebolo vyhovené (bod 2 výroku tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. marca 2025

Robert Šorl
predseda senátu